

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ АГРОГОСПОДАРЮВАННЯ

УДК 338.27

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМЕТРИЧНИХ МЕТОДІВ У ПЛАНУВАННІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ПТАХІВНИЦТВА

С. М. Виганяйло, аспірант
А. О. Курило, старший викладач
О. І. Зоренко, старший викладач
Сумський національний аграрний університет

У статті узагальнено та систематизовано методи аналізу економічних показників для підприємств сільськогосподарської галузі: уточнено методикою статистичного аналізу та прогнозування діяльності підприємств.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Критичний стан виробництва сільськогосподарської продукції та стійка динаміка зменшення виробництва продукції птахівництва промисловим чином вимагає нових підходів організації та планування діяльності сільськогосподарських підприємств. Продовжується спад промислового виробництва, скорочується прибуток, збільшується кількість збанкрутілих підприємств, високі відсоткові кредитні ставки, низька інвестиційна привабливість – все це призводить до занепаду галузі. Актуальність зумовлена, зокрема, тим, що сучасна економічна теорія та практика потребують значного рівня формалізації. Для вивчення різних економічних процесів та явищ економісти використовують їхні спрощені формалізовані описи, що отримали назву економічних моделей. Важко уявити собі сучасну науку, зокрема економіку, без широкого застосування математичного моделювання. Для планування ефективної політики необхідний глибокий аналіз економічних показників у динаміці, що дає можливість охарактеризувати закономірність зміни явищ в часі. Неможливо обійтись без прогнозів як засобів пізнання майбутнього.

Економічні системи, що вивчаються сучасною економічною наукою, важко піддаються дослідженню лише звичайними (вербальними) теоретичними методами. Прямий експеримент над ними майже неможливий. Ціна помилок і прорахунків велика, тому економіко-математичне моделювання є неминучою складовою науково-технічного прогресу.

Будуючи моделі, економісти виявляють суттєві чинники, що є важливими для досліджуваного економічного об'єкта, системи, процесу, та намагаються відхилити (не враховувати) деталі, котрі є несуттєвими для вирішення поставленої проблеми, цілей дослідження. Формалізація основних особливостей функціонування економічних об'єктів дає змогу оцінити можливі наслідки впливу на них і використовувати отримані результати в аналізі, прогнозуванні, прийнятті рішень, в управлінні.

Вісник Сумського національного аграрного університету

Серія «Економіка і менеджмент», випуск 6 (57), 2013

Економіко-математичне моделювання дає нові додаткові імпульси й стимули для розвитку економічної науки та її широкого практичного використання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Особливо важливими для економіки є прогнозування розвитку соціально-економічного розвитку суспільства. Рівень прогнозування процесів суспільного розвитку обумовлює ефективність планування та управління економікою підприємств та держави загалом. Як зазначив А.І.Орлов, методи прогнозування – це сукупність прийомів і способів мислення, що дозволить на основі аналізу ретроспективних даних, екзогенних та ендемогенних зв'язків об'єкта прогнозування, а також їхніх змін у рамках розглянутого явища або процесу вивести судження певної достовірності щодо майбутнього розвитку об'єкта [1, с.53]

Формування цілей статті. Дослідження мають на меті вивчити методи та засоби аналізу даних підприємств сільськогосподарської галузі. Дослідити наскільки ці показники можуть суттєво впливати на планування організаційно - економічних перетворень – глибокої спеціалізації, концентрації та інтеграції технологічних та управлінських процесів та рішень.

Викладення основного матеріалу дослідження. У економічному прогнозуванні виділяються такі основні поняття: прийом прогнозування – одна або декілька математичних або логічних операцій, спрямованих на одержання конкретного результату в процесі розробки прогнозу; метод прогнозування – сукупність прийомів, спрямованих на розробку прогнозу; методика прогнозування – сукупність методів і правил розробки прогнозів; об'єкт прогнозування – процеси, явища і події, на які спрямована діяльність суб'єкта прогнозування; прогнозна модель – модель об'єкта прогнозування, дослідження якої дозволяє одержати інформацію про можливі стани об'єкта в майбутньому; система прогнозування – сукупність методик, технічних засобів, призначених для прогнозування складних явищ або процесів.

До основних функцій економічного прогнозу відносяться:

- науковий аналіз економічних, соціальних і науково-технічних процесів і тенденцій, об'єктивних зв'язків цих процесів у конкретних умовах у визначеному періоді;
- оцінка об'єкта прогнозування;
- виявлення альтернатив розвитку процесів;
- накопичення економічної інформації для прийняття оптимального рішення.

Апарат прогнозування для даних, що мають тренд.

Дані мають тренд, якщо очікується зростання чи спадання їх середнього значення протягом періоду часу, для якого складається прогноз. Наявність тренду є типовим для динамічних рядів економічних показників.

Найпоширеніші випадки використання:

1. Підвищення продуктивності праці та застосування нових технологій ведуть до зміни стилю життя.

Приклад: автоматичне управління технологією на птахопідприємствах, аналіз якості готової продукції птахівництва (м'ясо, яйце).

2. Ріст населення викликає зростання потреб у товарах та послугах.

Приклад: потреба у продуктах харчування (яйця, м'ясо) для населення та для переробної харчової промисловості.

3. Зростання визнання продукту на ринку.

Приклад: період росту у життєвому циклі товару.

4. Купівельна спроможність долара за рахунок інфляції впливає на загальноекономічні показники.

Приклад: заробітна плата, виробничі витрати та ціни.

Методи прогнозування: метод ковзних середніх, метод лінійного експоненційного згладжування, криві зростання, регресія та ін.

Апарат прогнозування для даних із сезонною компонентою.

Прогнозування сезонних рядів полягає у розкладанні на сезонну і несезонну компоненти, з наступною оцінкою сезонної складової за допомогою передісторії ряду. Отримані сезонні індекси використовують для включення сезонності у прогноз.

Найпоширеніші випадки використання:

1. На досліджувану величину впливає погода.

Приклад: споживання електроенергії, одяг.

2. Розглянута величина визначається річним циклом.

Приклад: розпродажі, на які впливають щорічні свята, та ін.

Методи прогнозування: експоненційне згладжування, багатовимірна регресія та ін.

Апарат прогнозування для циклічних рядів.

Циклічні моделі мають тенденцію до повто-

рення шаблону поведінки даних кожні два, три чи більше років. Циклічні компоненти важко моделювати, так як вони є надзвичайно нестійкими. Хвилеподібні коливання вверх-вниз відносно тренду рідко повторюються через фіксовані проміжки часу, амплітуда їх є також мінливою. Тому аналіз часто вимагає пошуку співпадаючих або провідних економічних показників.

Найпоширеніші випадки використання:

1. На величину, що вивчається, впливає бізнес-цикл.

Приклад: ринкові показники, а також рівень конкуренції.

2. Мають місце зміни у суспільних уподобаннях.

Приклад: м'ясо курятини, м'ясо качок чи м'ясо індиків, яйце куряче, перепелине чи страусине.

3. Виникають зміни у народонаселенні.

Приклад: війни, епідемії, стихійні лиха.

4. Відбуваються зсуви у циклі виробництва споживчих товарів.

Приклад: введення товару, ріст та визрівання попиту, насичення ринку продуктом із наступним падінням попиту.

Методи моделювання: економетричні моделі, багатовимірна регресія, економічні індикатори та ін.

Інші фактори, які слід враховувати при виборі методу прогнозування.

Безпосередній вплив на вибір методу прогнозування здійснює встановлений для прогнозу часовий горизонт. Для створення короткострокових та середньострокових прогнозів може бути використано безліч кількісних методів. Але із розширенням часового горизонту більшість методів стають неприйнятними. Наприклад, ковзні середні, експоненційне згладжування та інші напевно чи можна використовувати для пошуку та передбачення значних економічних змін; для подібних цілей краще використати економетричні, регресійні моделі, а іноді кращими є взагалі якісні моделі.

Слід також враховувати, що при представленні споживачу створеного прогнозу важливою умовою є простота розуміння, використання та інтерпретації результатів. Тому за цим критерієм найвищої оцінки заслуговують регресійні моделі, трендові, а також методи усереднення та експоненційного згладжування [2].

Емпірична оцінка методів прогнозування.

Емпіричні дослідження показали, що точність прогнозу, отриманого на основі простих методів, практично така сама, як і отриманого за допомогою комплексної або статистично складної методики. Хоча здається, що чим складніша статистична методика, тим вона ефективніша при моделюванні часових рядів. Нажаль, поведінка часового ряду часто може змінюватися з часом. Таким чином, при використанні моделі, яка найкра-

щим чином представляє вже існуючі дані, ми не отримуємо чіткої гарантії щодо точності майбутніх прогнозів.

В.М. Трояновський в своїй книзі “Математичне моделювання в менеджменті” дає математичне обґрунтування для всіх методів прийняття рішень [3]. До математичних методів, згідно його слів, відносяться:

- **Аналітичні методи.** Вони характеризуються тим, що встановлюють аналітичні (функціональні) залежності між умовами вирішення задач прийняття рішень та їх результатами. (Наприклад, методи економічного аналізу діяльності фірм).

- **Статистичні методи.** Їх характерною рисою є врахування випадкових впливів та відхилень. Ці методи дозволяють отримувати з накопичуваної інформації, яка здається хаотичною, основні тенденції та закономірності. Ця група охоплює методи теорії ймовірностей та математичної статистики. Найбільш широко використовуються такі методи, як кореляційний аналіз, факторний аналіз, дисперсійний аналіз, методи статистичного контролю якості та надійності продукції.

- **Методи математичного програмування.** Застосовуються при рішенні умовних екстремальних задач з багатьма змінними.

- **Теоретико-ігрові методи та методи статистичних рішень.** Теорія статистичних рішень використовується, коли невизначеність ситуації викликана об'єктивними обставинами, які або невідомі, або носять випадковий характер. Метод теорії ігор використовується в тих випадках, коли невизначеність ситуації викликана свідомими діями розумного противника.

Для кращого розуміння термінології слід вказати різницю понять моделі та методу прийняття рішень. Модель – це все те, що образно представляє якийсь об'єкт чи процес і використовується для аналізу або вивчення цього об'єкту чи проце-

су. Що стосується поняття терміну “метод”, то це всі ті дії, які при вивченні моделі застосовує людина для досягнення якогось результату.

В загальновідомому підручнику “Основи менеджменту” автори дають наступну класифікацію моделей прийняття управлінських рішень: фізична модель; аналогова модель; математична модель [4].

По Мескону фізична модель представляє те, що досліджується, за допомогою збільшеного чи зменшеного описання об'єкту або системи [5].

Аналогова модель представляє об'єкт, що досліджується аналогом, який поводить себе як реальний об'єкт, але не виглядає як такий.

Поява та розповсюдження ЕОМ зробило можливим використання математичних моделей для рішення економічних задач, починаючи від перевезення одного продукту в масштабах району і закінчуючи моделюванням національної економіки. Якщо модель побудована і її створювачі вірять в її адекватність, то вона використовується для вирішення різних задач – прогнозування, прийняття простих і складних рішень. Як правило, застосування математичних моделей пов'язане з використанням ЕОМ. Математичні моделі в теперішній час претендують на роль універсального засобу вирішення будь-яких проблем.

В математичній моделі, яку інколи називають символічною, використовуються символи для описання властивостей або характеристик об'єкту чи події. Математичні моделі відносяться до типу моделей, що найчастіше використовуються при прийнятті організаційних рішень

Сфери застосування моделей і методів.

Щоб якимось чином впорядкувати та зробити більш наочним питання про сфери застосування тих чи інших моделей і методів наведемо таблицю (див. табл.1).

Таблиця 1.

Сфери застосування моделей і методів обґрунтування управлінських економічних рішень.

Сфера застосування	Види математичних моделей і методів обґрунтування управлінських економічних рішень.
Управління персоналом	Аналогові моделі. Організаційні схеми.
Управління постачанням та збутом	Моделі управління запасами. Аналітичні методи.
Організаційні рішення	Математичні моделі.
Обслуговування великої кількості клієнтури	Моделі теорії черг (Моделі оптимального обслуговування)
Перевезення продукції та управління матеріальними ресурсами в умовах дефіциту	Моделі лінійного програмування. Транспортна задача.
Маркетингові дослідження.	Математично-статистичні методи
Визначення оптимальної стратегії фірми	Метод платіжної матриці
Управління організацією в умовах конкурентної боротьби	Теоретико-ігрові методи. Моделі лінійного програмування.

Можна виокремити щонайменше чотири функції щодо застосування математичних методів і моделей у вирішенні практичних проблем.

1. Удосконалення системи інформації. Математичні методи та моделі дозволяють упорядковувати систему інформації, виявляти недоліки в наявній інформації і виробляти вимоги до підго-

товки нової інформації чи її коригування. Розробка і застосування математичних моделей вказує шляхи вдосконалення інформації. Прогрес у інформаційному забезпеченні сільського господарства спирається на технічні й програмні засоби інформатики, яка бурхливо розвивається.

2. Інтенсифікація і підвищення точності роз-

рахунків. Формалізація задач і застосування комп'ютерів багаторазово прискорюють типові, масові розрахунки, підвищують точність і скорочують трудомісткість, дозволяють проводити багатоваріантні дослідження та обґрунтування складних заходів, недосяжні за панування «ручної» технології.

3. Поглиблення кількісного аналізу проблем. Завдяки застосуванню математичного моделювання значно підсилюються можливості конкретного кількісного аналізу, вивчення багатьох чинників, які впливають на процеси, кількісна оцінка наслідків змін умов розвитку об'єктів тощо.

4. Розв'язання принципово нових задач. За допомогою математичного моделювання вдається розв'язувати такі задачі, які іншими засобами розв'язати практично неможливо.

Сфера практичного застосування математичного моделювання обмежується можливостями та ефективністю формалізації проблем і ситуацій, а також станом інформаційного, математичного, технічного забезпечення використовуваних моделей. Намагання за будь-яку ціну застосувати математичну модель може не дати очікуваних результатів через відсутність необхідних умов.

Практичними завданнями математичного моделювання є:

- a) аналіз об'єктів і процесів;
- b) прогнозування, передбачення розвитку процесів;
- c) вироблення управлінських рішень.

Основні принципи побудови математичної моделі:

1. Необхідно співставляти точність та детальність моделі, по-перше, з точністю тих вихідних даних, котрими володіє дослідник, і по-друге, з тими результатами, які потрібно отримати.

2. Математична модель повинна відображати суттєві риси досліджуваного явища і при цьому не повинна його сильно спрощувати.

3. Математична модель не може бути повністю адекватна реальному явищу, тому для його дослідження краще використовувати декілька моделей, для побудови яких застосовуються різні математичні методи. Якщо при цьому отримують схожі результати, то дослідження закінчується. Якщо результати сильно відрізняються, то потрібно переглянути постановку задачі.

4. Математична модель повинна бути стійкою, тобто зберігати свої властивості та структуру при малих зовнішніх та внутрішніх впливах.

Базовими принципами методології моделювання економічної динаміки є:

- 1) принципи подоби,
- 2) детермінізму (детермінізм указує на причинність, відсутність невизначеності у відношенні керуючих змінних),
- 3) керованості (керованість означає не тільки принципову можливість переходу системи з довільного початкового в заданий кінцевий стан, але

також указує на доступність механізмів здійснення такого переходу і наявність особи, зацікавленої в даному результаті),

4) зворотного зв'язку (керованість вимагає зворотного зв'язку),

5) інерційності (динамічним системам властива наявність лагів),

6) раціональності (як окремий випадок відомого Принципу найменшої дії),

7) адаптивності (на протиположності раціональності, адаптивність базується не на детермінізмі, а на посиленні зворотних зв'язків і виробленні чутливих реакцій на зміни),

8) емерджентності (як неадитивність властивостей окремих елементів вона призводить до відображення призначення системи на її структуру, зумовлюючи вплив структури на функції).

Моделювання є процесом побудови, вивчення та застосування моделей. Воно поєднане з такими категоріями, як абстракція, аналогія, гіпотеза тощо. Процес моделювання обов'язково включає конструювання наукових гіпотез.

Загальновизнаними вважаються три підходи до побудови математичних моделей, що методично пов'язані та скеровують на перехід від простого до складного:

1. Спрощення реальної ситуації. Складна за своєю природою практична ситуація спрощується до ідеалізованого аналога, який піддається математичному описові.

Цей принцип може бути названий принципом абстрагування від другорядних деталей.

Практичні рекомендації щодо зменшення складності моделі:

a) зменшення кількості змінних за допомогою виключення несуттєвих змінних або їх об'єднання – *агрегування*;

b) зміна природи змінних величин й параметрів;

c) зміна функціональної залежності між змінними;

d) зміна обмежень (збільшення, виключення чи модифікація);

e) обмеження точності моделі, але точність результатів моделі не може бути вищою за точність вхідних даних.

2. Побудова простої моделі на підставі певних, найхарактерніших особливостей реальної ситуації, з наступним послідовним ускладненням такої моделі шляхом охоплення інших чинників аж до отримання «прийняттого» варіанта моделі.

3. Введення значної кількості чинників у їхні взаємозв'язках і побудова та вивчення моделі засобами імітаційного моделювання. У кожному випадку модель «розвивається» та уточнюється у міру досягнення глибшого розуміння системним аналітиком сутності поставленої задачі та об'єкту дослідження.

Метод математичного моделювання дозволяє представити математичний опис процесів

за допомогою рівнянь і нерівностей, що відображають взаємний вплив різних параметрів. *Математична модель* являє собою систему математичних співвідношень (рівнянь, нерівностей і т.д.), що дозволяє прогнозувати поведінку об'єкта при зміні вхідних і керуючих параметрів. У випадку, якщо об'єктом моделювання є соціально-економічний процес, – ми маємо справу з *економіко-математичною моделлю*. Використання економіко-математичних моделей дозволяє планувати процеси, що протікають в економіці і керувати ними.

Процес побудови економіко-математичної моделі включає три основних етапи. На *першому етапі* здійснюється постановка економічної проблеми і її якісний аналіз. На *другому етапі* формується математична модель досліджуваного об'єкта, проводиться математичний аналіз моделі, підготовляється вихідна інформація. На *третьому етапі* проводиться чисельне рішення й аналізуються отримані результати [6,7].

Особливості економічного моделювання.

Побудова і дослідження економічних моделей мають ряд особливостей. Ці особливості пов'язані з тим, що економічні моделі є стохастичними. Вони кількісно описують кореляційно-регресійних зв'язок між економічними величинами. Отже, щоб побудувати економічну модель, необхідно:

1) мати достатньо велику сукупність спостережень даних;

2) забезпечити однорідність сукупності спостережень;

3) забезпечити точність вхідних даних.

Сукупність спостережень можна зобразити у вигляді упорядкованого набору (матриці) даних з параметрами n, m, T де n – число одиниць сукупності ($i = \overline{1, n}$); m – число ознак, які описують кожну одиницю ($j = \overline{1, m}$); T – проміжок часу, за який вивчається ознака певного спостереження. За способом формування розрізняють три види вибірок: часову, просторову і просторово-часову. Просторова сукупність спостережень вивчається в статистиці, її можна зобразити у вигляді матриці розміром $n \times m$. Часова вибірка містить набір значень ознак функціонування окремого об'єкта в динаміці, тобто по суті складається з дво- чи багатовимірного часового ряду. Просторово-часова вибірка є комбінацією просторової і часової вибірок.

Поняття однорідності сукупності спостережень охоплює якісну і кількісну однорідність. Під першою треба розуміти однорідність, яка визначається однотипністю об'єктів, їх однаковою якістю та певним призначенням, а під другою – однорідність групи одиниць сукупності, що визначається на підставі кількісних ознак.

Щоб забезпечити порівнянність ознак спостережень у просторі та часі, необхідно мати:

Вісник Сумського національного аграрного університету

- 1) однаковий ступінь агрегування;
- 2) однакову структуру одиниць сукупності;
- 3) одні й ті самі методи розрахунку показників у часі;
- 4) однакову періодичність обліку окремих змінних;
- 5) порівнянні ціни та інші однакові економічні умови.

Формуючи сукупність спостережень для побудови економічної моделі, необхідно звернути увагу на можливість існування помилок в економічній інформації. Якщо немає змоги позбутися цих помилок, то необхідно вдатись до спеціальних методів оцінювання параметрів економічної моделі.

Вибір змінних передбачає:

1) визначення набору змінних, які описують процес функціонування досліджуваних об'єктів;

2) аналіз структурних зв'язків між окремими змінними;

3) вибір раціонального типу економічної моделі.

Економічні моделі описують вплив багатьох чинників на економічні процеси та явища. Причому для відображення цих зв'язків може використовуватись не одне рівняння, а їх система.

Висновки. Методи економічного прогнозування детально систематизовано, виявлені всі переваги та недоліки кожного з методів прогнозування. Нами був детально розглянутий математичний підхід до впровадження управлінських економічних рішень у життя.

Співставлення різних методів прогнозування дає можливість зробити наступний висновок:

1. Використання складних або комплексних методів прогнозування не завжди збільшує точність прогнозу порівняно із більш простими методами.

2. Різні показники точності, що використовуються для оцінки різних методів прогнозування, дають узгоджені результати.

3. Комбінація результатів трьох експоненційних згладжувальних методів перевершує в середньому окремі комбіновані методи і дає кращий результат порівняно з іншими методами.

4. Ефективність різноманітних методів залежить від віддаленості прогнозу у часі і типу аналізованих даних (щорічні, щоквартальні, щомісячні). Одні методи дають більшу точність для короткого проміжку часу, в той час як інші більше підходять для довготривалого прогнозування. Деякі методи добре працюють із щорічними даними, а інші більш ефективні для поквартальних чи помісячних даних.

Завершуючи, варто усвідомити, що процес прогнозування звичайно зв'язаний із проведенням великого обсягу обчислень для розрахунку характеристик досліджуваних процесів, а також – зі збереженням даних про розвиток процесу в

минулому, так що ефективне застосування методів прогнозування можливе лише з застосуван-

ням потужних ЕОМ.

Список використаної літератури:

1. Орлов А.И. Эконометрика / А.И.Орлов. – М., Экзамен. 2002. – 576 с.
2. Клебанова Т.С., Иванов В.В., Дубровина Н.А. Методы прогнозирования: учебное пособие. - Х., 2002. - 372 с.
3. Трояновский В.М. Математическое моделирование в менеджменте. Учебное пособие. - М.: Русская Деловая Литература, 1999.
4. Осовська Г.В., Осовський О.А. Основи менеджменту Навчальний посібник / К.: "Кондор", 2006.- 664 с.
5. Вітлінський, В. В. Моделювання економіки: навч. Посібник. – К. : КНЕУ, 2003. – 408 с.
6. Геєць В.М. та ін. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування. -Х.: ВД „ІНЖЕК”, 2005. - 396 с.
7. Присенко Г. В., Равікович Є. І. Прогнозування соціально-економічних процесів: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2005. — 378 с.

В статтє обобщено и систематизировано методы анализа экономических показателей для предприятий отрасли сельского хозяйства: уточнено методика статистического анализа и прогнозирования деятельности предприятий.

The articles summarized and systematized methods of analysis of economic indicators for enterprises of agricultural development of the technique of statistical analysis and forecasting activity of enterprises.

Дата надходження до редакції: 20.05.2012 р.

Рецензент: д.е.н., професор Чупис А.В.

УДК 631.1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ

В. В. Лихіцький, головний спеціаліст, Виконавчий комітет Сумської міської ради

У статті розглянуті наукові погляди на суть виробничо-господарської діяльності, її специфіку сільськогосподарських підприємств, узагальнено і проаналізовані механізми управління виробничо-господарською діяльністю сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: сільськогосподарське підприємство, виробничо-господарська діяльність, методи та механізми управління, ефективність.

Постановка проблеми. Однією із основних умов розвитку сільських територій країни та її економіки в цілому є ефективне функціонування сільськогосподарських підприємств, оскільки сільськогосподарська галузь займає досить значну її частку. Сфера сільського господарства вимагає розробки і реалізації комплексу заходів, спрямованих на ефективну адаптацію підприємств до постійних змін зовнішнього середовища та належної уваги з боку держави. Ефективне функціонування підприємств неможливе також без якісного управління виробничо-господарською діяльністю. Саме від раціонального управління всіма сферами господарювання залежить добробут трудового населення та розвиток країни.

Сучасні умови ринкової економіки характеризуються високим рівнем нестабільності та невизначеності зовнішнього середовища господарювання, збільшенням впливу його чинників на економіку й управління сільськогосподарським підприємством. Розвиток новітніх технологій,

поява нових ринків, різкі коливання ринкового попиту й кон'юнктури, зміни в державному регулюванні економіки обумовлюють складність організації та розвитку сучасного виробництва. В ринковому середовищі, яке постійно змінюється, діяльність сільськогосподарського підприємства має спрямовуватися на всебічне задоволення потреб споживачів. Це дасть змогу знизити рівень ринкової невизначеності та забезпечить стабільність економічних процесів на підприємстві. З огляду на це управління розвитком виробничо-господарської діяльності сільського господарства є об'єктивною необхідністю, важливою умовою стабільного розвитку підприємств в період формування ринкових відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню організації виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, обґрунтуванню механізмів управління нею присвятили наукові праці такі провідні вчені, як В.Г. Андрійчук[1], П.С. Березівський, Б.П. Будзан, В.Г. Глушко, Б.В. Данилов,